

LUND UNIVERSITY

Crippad intersektionalitet: kategorier i rörelse mellan sexualitet och normbrytande funktionalitet

Bahner, Julia

Published in:
Tidskrift för genusvetenskap

DOI:
[10.55870/tgv.v46i1-2.25609](https://doi.org/10.55870/tgv.v46i1-2.25609)

2026

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Bahner, J. (2026). Crippad intersektionalitet: kategorier i rörelse mellan sexualitet och normbrytande funktionalitet. *Tidskrift för genusvetenskap*, 46(1–2), 68–89. <https://doi.org/10.55870/tgv.v46i1-2.25609>

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

CRIPPING INTERSECTIONALITY

Rethinking categories through sexuality and dis/ability

JULIA BAHNER

Keywords

Disability, intersectionality, crip theory, sexuality, ableism

Summary

This article examines how sexuality and dis/ability are constructed and reproduced, drawing on crip theory and intersectionality as its combined analytical framework. Based on qualitative interviews with 65 individuals with diverse dis/ability experiences, gender identities, sexual orientations, and life situations, the study investigates how participants describe their sexuality, the barriers they encounter, and how these experiences become intelligible through an intersectional lens that foregrounds dis/ability as an analytic category in its own right.

Analytically, the article advances a critique of categorical assumptions by adopting an intracategorical approach to intersectionality. It demonstrates how dis/ability interacts with gender, sexuality, and other social locations in both expected and unexpected ways, revealing variations within groups often treated as homogeneous. Through three thematic explorations: LGBTQ identities, women's experiences of intimate partner violence, and men's reflections on purchasing sexual services, the study shows how participants negotiate sexual ableism while simultaneously occupying shifting positions of privilege and marginalization.

Drawing on crip epistemology, the article argues that sexuality and dis/ability must be understood as relational, context-dependent, and analytically intertwined. By highlighting the complexity and variability of these intersections, the article contributes to debates on how intersectionality is used within critical disability studies and underscores the need for more nuanced, non-hierarchical approaches to categorization in feminist and disability scholarship.

Original article; received: 26/06/2024; accepted: 07/05/2026.

Corresponding author email: julia.bahner@soch.lu.se. ISSN (Online) 2001-1377.

Copyright: © 2026 The author(s). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.

Citation: *Tidskrift för genusvetenskap* 46 (1-2): 68–89

<http://dx.doi.org/10.55870/tgv.v46i1-2.25609>

Hur beskriver personer med normbrytande funktionalitet sin sexualitet, och vilka hinder möter de i sina försök att leva ut sin sexualitet på egna villkor? Denna artikel analyserar sådana erfarenheter genom ett intersektionellt och cripteoretiskt perspektiv, där funktionalitet behandlas som en analytisk kategori i egen rätt. Genom kvalitativa intervjuer med 65 personer med olika typer av normbrytande funktionalitet undersöks både gemensamma erfarenheter av sexuell funktionsnormativitet och den variation som uppstår inom gruppen beroende på könsidentitet, sexuell orientering och andra sociala positioneringar. Tre teman belyses: hbtq-identitet, våld i nära relationer och mäns reflektioner kring köp av sexuella tjänster. Analysen visar hur individer samtidigt kan vara marginaliserade och privilegierade, och hur deras positioner skiftar beroende på kontext. Artikeln bidrar därmed inte bara med en empirisk fördjupning av sexualitet bland personer med normbrytande funktionalitet, utan också med ett teoretiskt bidrag som problematiserar intersektionalitetens kategoriseringar utifrån ett cripistemologiskt perspektiv.

CRIPPAD INTERSEKTIONALITET

Kategorier i rörelse mellan sexualitet och normbrytande funktionalitet

JULIA BAHNER

Sexualitet är en grundläggande mänsklig erfarenhet, men möjligheten att uttrycka och leva ut sin sexualitet på egna villkor är inte jämnt fördelad. För

personer med normbrytande funktionalitet kan dessa möjligheter påverkas av både fysiska och sociala barriärer, såsom föreställningar om vad som är en 'normal' kropp, sexualitet och livsstil (se till exempel Malmberg 2012; Gill 2015; Liddiard 2018; Bahner 2025). Strukturella faktorer kan ytterligare bidra till hinder, exempelvis hur välfärdssystemet är utformat och dess påverkan på möjligheten att delta i samhällslivet, på relationsskapande och på föräldraskap (Mery Karlsson 2020; Bylund 2022; Kulick och Rydström 2022). Denna artikel undersöker hur individer med normbrytande funktionalitet beskriver sin sexualitet och vilka hinder de möter i sina försök att uttrycka och leva ut sin sexualitet. Genom ett intersektionellt perspektiv analyseras hur funktionalitet samverkar med könsidentitet, sexuell orientering och andra sociala positioneringar. Syftet är att visa på den komplexitet som finns i begreppen sexualitet och funktionalitet – både var och en för sig och i kombination.

För att förstå dessa erfarenheter används ett kritiskt funktionalitetsperspektiv med utgångspunkt i cripteori. Därigenom ges en fördjupad förståelse av hur sexualitet och funktionalitet samverkar i ett samhälle präglad av normer som ofta osynliggör eller marginaliserar vissa kroppar och begär. Criteori är ett analytiskt ramverk som förenar feministiska, queera och funktionshinderpolitiska perspektiv för att synliggöra och utmana normer kring kropp, sexualitet och funktionsförmåga (Sandahl 2003; McRuer 2006; Kafer 2013). Centralt i cripteori är begreppet *att cripa*, vilket innebär att vrida ur led förgivettagna representationer och praktiker för att blottlägga funktionsnormativa antaganden och exkluderande strukturer. Detta kan liknas vid begreppet *att queera* (Rydström 2012). Genom begreppet *cripistemologi* lyfts erfarenhetsbaserad kunskap från marginaliserade kroppar som en legitim källa till förståelse och förändring (McRuer och Johnson 2014).

Ett intersektionellt perspektiv är centralt i cripteorin (Meekosha 2006; Kafer 2013; Mery Karlsson och Rydström 2023). I denna artikel används cripteori tillsammans med intersektionalitet som ett verktyg för att analysera hur sexuell funktionsnormativitet tar sig uttryck i olika livssituationer. Genom analysen är syftet att bidra till en teoretisk diskussion om intersektionalitet i relation till kategorierna funktionalitet och sexualitet.

Forskningsprojektet som ligger till grund för denna artikel har ett bredare intresse i att utforska sexualitet och funktionshinder (Bahner 2025); här diskuteras endast ett urval av teman, nämligen hbtq-identitet, kvinnors erfarenheter av våld i nära relationer och mäns reflektioner kring köp av sexuella tjänster. Artikeln ämnar därigenom belysa tre teman där personer med olika typer av normbrytande funktionalitet har likartade erfarenheter av sexuell marginalisering å ena sidan, men där dessa erfarenheter å andra sidan skiljer

sig åt beroende på intersektionell positionering och vilken sexualitetsfråga som berörs. Förutom att artikeln därmed bidrar till en deskriptiv analys av teman kring sexualitet bland personer med normbrytande funktionalitet, bidrar den också till att utveckla och fördjupa förståelsen av intersektionalitet som analysverktyg utifrån ett cripistemologiskt perspektiv. De tre temana har valts ut för att belysa den intersektionella variationsrikedomen inom ämnet normbrytande funktionalitet och sexualitet, för att på så sätt bidra till en nyansering och mer ändamålsenlig och träffsäker användning av kategoriseringarna.

Teoretiskt ramverk

En central utgångspunkt för studien är att undersöka hur personer med normbrytande funktionalitet tvingas förhålla sig till funktionsnormativitet, ett koncept som inspirerats av queerteorins fokus på heteronormativitet och som Robert McRuer (2006) benämnt som *cripteori*. Begreppet funktionsmaktordning definieras av Christine Bylund (2022: 24), med utgångspunkt i en foucauldiansk teorigrund, som en hegemonisk diskurs där funktionsfullkomlighet är normen och utgör en maktordning där de som anses avvika marginaliseras strukturellt (på engelska: *ableism*). Funktionsmaktordningen präglas bland annat av normer kring sexualitet och attraktivitet, där normbrytande funktionalitet ofta automatiskt betraktas som oattraktivt, vilket kan benämnas sexuell funktionsnormativitet (*sexual ableism*) (Gill 2015). Hur någon påverkas av och förhåller sig till sexuell funktionsnormativitet kan variera beroende på funktionalitet och andra livsomständigheter. Ett cripeteoriskt perspektiv är därför användbart för att analysera individuella livsvillkor inom en politisk och social kontext: vem ges möjlighet att uttrycka sin sexualitet och på vilka villkor (Kafer 2013)? Denna fråga utgår från en cripistemologisk ståndpunkt, som betonar betydelsen av levd erfarenhet av normbrytande funktionalitet för vår förståelse av sexuell funktionsnormativitet (Apelmo och Alftberg 2023; Mery Karlsson och Rydström 2023).

Ett cripeteoriskt perspektiv kommer att kombineras med intersektionalitet som analytiskt ramverk. Patricia Hill Collins (2019: 29) definierar intersektionalitet som "ett kognitivt verktyg för att förstå social ojämlikhet inom ramen för maktrelationer ... i syfte att betrakta sociala problem på ett nytt sätt" (min översättning). Genom att analysera samspelet mellan olika maktrelationer kan förståelsen av olika gruppers livsvillkor fördjupas och göras mer holistisk, vilket i den tidiga teoretiseringen började med genus, klass och ras. Sedan dess har intersektionalitet utvecklats i många olika riktningar, och ibland har tillägg av nya kategorier inneburit metodologiska utmaningar:

Var och en är en analytisk kategori som inte bara kan läggas ihop och kombineras med de andra. Relationerna mellan dessa kategorier ligger i deras särdrag – de måste studeras empiriskt och teoretiseras [i sin egen rätt]. (Collins 2019: 40, min översättning)

Denna utmaning har uppmärksammats inom den kritiska funktionalitetsforskningen, där kritik har riktats mot en 'slentrianmässig' användning av intersektionalitet (Watermeyer och Swartz 2022). En sådan användning riskerar ofta att medföra att funktionalitet som kategori hamnar i skymundan eller enbart behandlas som en förstärkande dimension av ojämlikhet, snarare än som en analytisk kategori i egen rätt som även kan synliggöra privilegier. Helen Meekosha (2006) argumenterar för att funktionalitet, i och med dess både kroppsliga och socio-kulturellt betingade aspekter, kan förstås på ett liknande sätt som kön och genus – det vill säga som ett komplext samspel mellan fysiska attribut, sociala relationer och politiska strukturer. Det ömsesidiga samspillet mellan dessa kategorier, och hur de kan förstärka eller försvaga varandras betydelse, kräver därför en noggrann analys. Detta blir särskilt relevant då funktionalitet kan betraktas som en form av 'intersektionalitet inom intersektionalitet', med hänsyn till den mångfald av normbrytande funktionaliteter och de varierande konsekvenser och förutsättningar som dessa medför (Hirschmann 2012).

Min epistemologiska utgångspunkt tar jag i *intrakategorisk komplexitet* så som det beskrivs av Leslie McCall:

Traditionella kategorier används inledningsvis för att benämna grupper som tidigare inte har studerats vid olika skärningspunkter, men forskaren är lika intresserad av att synliggöra – och kan faktiskt inte undvika – den mångfald och variation som finns inom gruppen. (McCall 2005: 1774, min översättning)

Synen på kategorier är med andra ord ambivalent; å ena sidan är de nödvändiga för att kunna belysa en särskild grupps livsvillkor, å andra sidan är de förenklade konstruktioner som inte fullt ut kan spegla den variation och komplexitet som finns inom gruppen. Kategorierna i analysen har således både diskursiva och materiella konsekvenser, men fokus ligger på att undersöka "hur de skapas, upplevs, reproduceras och hur motstånd mot dem uttrycks i vardagen" (McCall 2005: 1783, min översättning).

Metodologi

Artikeln baseras på ett forskningsprojekt där personer med olika typer av normbrytande funktionalitet intervjuades om deras syn på sin sexualitet, vilka hinder

de upplever kring att utforska och uttrycka den, samt vad de skulle önska för att känna sexuellt välbefinnande. Etikprövningsmyndigheten har godkänt projektet (Dnr 2019-05817). I enlighet med forskningsetiska principer har informerat samtycke inhämtats och aidentifiering har skett genom användning av pseudonymer samt exkludering av potentiellt identifierande uppgifter (inklusive vissa intervjupersoners specifika normbrytande funktionalitet).

Potentiella intervjupersoner söktes genom annonser, inklusive på lättläst svenska och svenskt teckenspråk, i funktionshinderfokuserade Facebook-grupper och genom att kontakta funktionsrättsorganisationer. 65 personer tackade ja till att medverka. Deltagarna är mellan 22 och 61 år gamla, varav 36 är kvinnor, 26 män och tre personer som identifierar sig som icke-binära och/eller som transpersoner. 47 personer beskriver sig som heterosexuella och 18 som homosexuella, queer, bi- eller pansexuella, asexuella, utforskande eller osäkra. De intervjuade är spridda över hela Sverige och bor både i större och mindre tätorter och på landsbygden. Majoriteten är vita svenskar. Urvalet återspeglar tidigare undersökningar på temat sexualitet och funktionshinder där det har varit en överrepresentation av kvinnor och hbtq-personer, samtidigt som det har funnits en underrepresentation av icke-vita svenskar (RFSU och Funktionsrätt Sverige 2021). Å andra sidan är det värdefullt att marginaliserade grupper inom större marginaliserade grupper får komma till tals (Shakespeare med flera 1996).

Intervjuerna genomfördes 2020–2021 i olika format beroende på deltagarnas preferenser och tillgänglighetsbehov (se även Liddiard 2018): ansikte mot ansikte, via telefon, genom videomöten, över chatt eller genom skriftliga svar i ett dokument. De intervjuer som inte redan var skriftliga spelades in och transkriberades senare med de intervjuades samtycke. Eftersom intervjuerna behandlade känsliga ämnen kring sexualitet, gav jag både i förväg och innan intervjun startade information om vad deltagande i studien skulle innebära och hur intervjumaterialet skulle hanteras. I de tre tema som presenteras lyfts de flesta av de intervjupersoner som berörde respektive tema fram.

Många intervjupersoner uttryckte tacksamhet eller glädje över möjligheten att delta och att få dela sina tankar och erfarenheter kring sexualitet – ibland för första gången i deras liv. Flera hade upplevt en avsaknad av information och rådgivning kring sexualitet inom hälso- och sjukvården, psykiatri eller andra sammanhang där de befunnit sig. En del hade kanske just därför frågor och funderingar kring sin sexualitet som de önskade diskutera med mig. Detta var inte syftet med intervjuerna, men i de fall där det inte kändes lämpligt att hänvisa till att ta upp frågorna efteråt, valde jag att besvara dem i stunden och att ta hänsyn till intervjupersonens behov av reflektion – och ibland bearbetning av svåra upplevelser. Min position som forskare med socionom- och

sexologibakgrund blev här en avgörande faktor för att jag skulle kunna inta ett förhållningssätt som jag uppfattade som etiskt försvarbart. Även att jag till synes är normfungerande och min tillhörighet till ett universitet kan ha påverkat hur intervjupersonerna tolkade min roll – möjligen som någon som kunde erbjuda råd eller stöd i frågor som de upplevde att andra professionella tidigare undvikit.

I linje med hur Kathy Davis och Helma Lutz (2024) diskuterar intersektionalitet som kritisk metod där forskarens positionering får betydelse för hur intervjun utspelar sig, och där även reflexiva, feministiska forskare kan förbise maktaspekter, menar jag att forskarens etiska ansvar inte enbart handlar om att följa formella riktlinjer, utan också om att vara lyhörd för deltagarnas behov i stunden. I detta sammanhang blev min position som forskare med socionombakgrund en resurs snarare än en konflikt, och ett exempel på hur forskning kan rymma både kritisk reflexivitet och omsorg i praktiken (för vidare diskussion se en tidigare artikel på detta tema: Bahner och Lindroth 2023).

En semi-strukturerad metod användes för att utforska ett antal förutbestämda teman, samtidigt som deltagarna gavs utrymme att undersöka ytterligare ämnen (Kvale och Brinkmann 2014). Temana var Funktionalitet, tillgänglighetsbehov och livssituation; Relationer, dejting och sexualitet; Socialt nätverk och engagemang; Kunskap om sexualitet och funktionalitet; samt Framtidsreflektioner. Medan sexuell orientering ingick som en delfråga i det andra temat, berättade vissa av deltagarna om sina erfarenheter av våld respektive av köp av sexuella tjänster på eget initiativ. Efter en inledande tematisk analys med fokus på att identifiera mönster, likheter och skillnader (Braun och Clark 2006), användes NVivo i en induktiv process för att skapa koder och nya teman. Exempelvis innehåller temat Våld bland annat koder för typer av våld (sexuellt, verbalt, fysiskt) och koder för beskrivningar av erfarenheter kopplade till våld (rädsla, utsatthet, risker). Denna artikel fokuserar på intervjupersonernas erfarenheter av våld i nära relationer samt deras reflektioner kring risker och utsatthet. Det var endast kvinnor som tog upp dessa teman. Temat HBTQ innehåller koder såsom BDSM, Identitet och Fördomar, medan artikelns tredje tema om sexuella tjänster återfinns som en kod under temat Stöd, där andra koder såsom sexhjälpmedel, habilitering och information återfinns, bland andra. Det var endast män som tog upp dessa teman.

Artikeln kombinerar således tre teman med fokus på sakinnehåll (våld, hbtq-identitet och sexuella tjänster) med ett analytiskt tema (intersektionalitet). Perspektivet är å ena sidan begränsat eftersom varje intervju omfattade en mycket större mångfald av ämnen än de som behandlas här. Å andra sidan möjliggör artikelformatet en djupdykning i specifika teman för att undersöka särskilda aspekter. Jag vill därför betona att denna analys i första hand bör betraktas

som ett teoretiskt bidrag till förståelsen av sexuell funktionsnormativitet ur ett intersektionellt perspektiv, snarare än som en uttömmande beskrivning av erfarenheter kring sexualitet bland personer med normbrytande funktionalitet.

Analys

Mot denna bakgrund använder jag som övergripande intersektionell analysram Collins och Bilges (2016) angreppssätt med fokus på relationer (sambandet mellan individuella, sociala, organisatoriska och samhällseliga nivåer), social kontext (att förankra varje intervjuperson i deras specifika historiska, kulturella och politiska kontext), komplexitet (att använda intersektionalitet för att belysa komplexitet hos både sexualitet och normbrytande funktionalitet som fenomen) och social rättvisa (att tydliggöra hur sexualitet och funktionsrätt handlar om social rättvisa).

Att bryta mot heteronormen

Ett återkommande tema i forskningen om sexualitet och normbrytande funktionalitet är den särskilda utsatthet som präglar situationen för personer som identifierar sig med en sexuell orientering utanför heteronormen (Santinele Martino 2017). Detta innebär att bryta mot både funktionsnormer, vilket ofta leder till att personer med normbrytande funktionalitet avsexualiseras, och mot heteronormer, som präglar både samhället i stort och de stödstrukturer inom välfärden som är viktiga för vardagslivet (Bylund 2022). Precis som i majoritetssamhället kan heteronormen upplevas som exkluderande även inom funktionsrättsrörelsen, och på samma sätt kan hbtq-rörelsen upplevas som exkluderande på grund av funktionsnormer (Shakespeare med flera 1996; Pieri 2023).

Rannveig, en av intervjupersonerna med fysiskt normbrytande funktionalitet illustrerar detta när hon berättar att hon visserligen tidigt i livet hittade en identitet som sexuell varelse och därmed trotsade det avsexualiserande bemötandet. Däremot var hon länge osäker på sin sexuella orientering:

[O]m man som funkis tar en sexualitet så är den ju alltid hetero. Man kan ju inte vara både funkis och hbtq, dessutom. Där är väl också mycket internalisering för min del. Att jag har ifrågasatt mig själv ganska mycket. Ja, vem jag är. Det är svårt det där ibland, för man vet inte om det är en själv som har hittat på de här fördomarna eller om det är samhället. (Rannveig, 31 år)

Rannveig berättar vidare att hon under tonåren hittade ett socialt sammanhang med likasinnade feminister och personer som på olika sätt bröt mot samhällseliga

normer. Där kunde hon utveckla sin identitet i trygghet, utan att hennes funktionalitet stod i vägen. Hon upplever att det har varit lättare att känna samhörighet med andra som utforskar queer identitet och relationsskapande, såsom flersamhet, än med dem som är aktiva i en förening för personer med hennes normbrytande funktionalitet, där den heterosexuella normen är stark:

Jag är ju liksom den enda med min funktionsvariation som dessutom är öppet gay och flersam, som jag känner. Så det kan vara ensamt. Det finns fler aspekter som jag känner igen mig i, i vissa hbtq-kretsar helt enkelt. ... Funkisrörelsen har jag ju tyckt ofta är väldigt stagnerad i många sammanhang. Och att hbtq-rörelsen i stort brukar vara bättre på olika former av inkludering och analyser. (Rannveig, 31 år)

Rannveig talar om att hon internaliserat normer kring funktionalitet och sexualitet, vilket bidragit till hennes osäkerhet. Detta överensstämmer med tidigare forskning som visar att korsande identiteter ofta betraktas som oberättigade (Santinele Martino 2017; Mery Karlsson 2020; Bahner 2025).

Liknande upplevelser återfinns hos Dylan, som beskriver sig som en person med Asperger som även kämpar med psykisk ohälsa. Hen beskriver en ständig kamp för att få sin identitet som asexuell erkänd:

Ja, människor kan säga "Du har inte riktigt den här sociala kompetensen, så det kanske är därför du brister". Eller: "Eftersom du har alla dina problem så är det väl klart att du kanske har problem med det här också. Du kanske inte riktigt förstår dig själv eftersom du har så många problem." ... Även om det kan ha att göra med mina erfarenheter så är jag övertygad om att man också föds med sin sexualitet, även om uppväxten och livet kan påverka jättemycket. (Dylan, 38 år)

Att Dylans asexualitet förstås genom hens neurodiversitet och psykiska ohälsa pekar på en normativ föreställning där asexualitet endast blir begriplig i relation till andra former av avvikelse. Därigenom framstår den normföljande, neurotypiska och psykiskt friska personen som den självklara sexuella normen – och som per definition inte någon som är asexuell.

Dylan beskriver också hur hen har svårt att få erkännande inom vissa hbtq-sammanhang, där asexualitet inte betraktas som lika självklar som andra sexuella orienteringar, något som blir tydligt i de internetforum där hens plats i gemenskapen har ifrågasatts (se även Ingram 2021). Asexuell identitet inom funktionsrättssammanhang kan vara särskilt utmanande på grund av den historiska avsexualiseringen av personer med normbrytande funktionalitet. Att självmant identifiera sig som asexuell kan uppfattas som kontraproduktivt för

den bredare kampen för sexuellt erkännande för personer med normbrytande funktionalitet (Cuthbert 2021).

Situationen kan dock variera mellan olika sammanhang. Kim berättar att hen i sin trans- och queeridentitet hittat likasinnade just bland personer som också identifierar sig på autismspektrumet. Jag frågar varför hen tror att det är vanligare med hbtq-identifikation bland dessa personer:

Man kanske inte riktigt faller in från början i det här normativa. Man köper inte det riktigt när man har autism, tänker jag. Utan man tänker på ett annat sätt. Så om man har den utgångspunkten så är det ju enklare på något vis att glida vid sidan om det normativa, om man säger så. (...) Dels det, dels att identitetsuppfattningen är ju kanske inte riktigt samma. (Kim, 42 år)

I kontrast till Dylan beskriver Kim en samvariation mellan sexuell orientering och neurodiversitet. Att bryta mot heteronormen blir i detta sammanhang en konsekvens av neurodiversitet, där samhälleliga normer kring sexualitet redan från början upplevs som svåra att förstå och därmed onödiga att försöka leva upp till, vilket uppmärksammats i tidigare studier (Penwell Barnett 2014; Bertilsdotter Rosqvist och Jackson-Perry 2020). Det handlar om svårigheter med att förstå samhälleliga normer och 'oskrivna regler' kring könsroller, dejting och relationer. Därför känner Kim sig tryggare i relationer där sådana normer inte är självklara och där de kan vara öppna med sina identiteter, personligheter och behov utifrån neurodiversitet.

Två andra intervjupersoner reflekterar över sina hbtq-identiteter på andra sätt. Asim har kämpat länge med sin familj på grund av deras starka religiösa övertygelser:

Jag har också kommit ut till min familj. Mina vänner kände redan till hur det var, de visste vem jag var – men inom min familj så var det... De hade ingen aning om hur det var, jag undvek den frågan. Till slut berättade jag det för min familj. Och de blev otroligt förtvylade, det var deras reaktion. För de trodde att jag inte var välkommen in till Gud. (Asim, 29 år)

För Asim utgjorde främst familjens kulturella och religiösa bakgrund hinder för att få erkännande och respekt för hans sexuella orientering. Föräldrarna hade svårt att acceptera att han inte hade planer på att gifta sig med en kvinna inom den närmsta framtiden. Dövheten sågs inte som ett problem utan de var framför allt oroade över hans andliga vägledning, med tanke på hur de betraktar hbtq.

Enligt en brittisk studie med döva homosexuella män kan den minoritetsstress som följer av att leva i ett samhälle där teckenspråk inte är norm förstärkas ytterligare av hbtq-identitet (Beese och Tasker 2022). Det kan också vara utmanande att växa upp som döv i en hörande familj, vilket i sin tur kan försvåra eller fördröja utvecklingen av ens sexuella identitet. Efter att ha kommit ut som gay valde Asim att flytta till en annan stad för att kunna leva ett friare liv.

Rakel, som lever med fysiskt normbrytande funktionalitet delar liknande erfarenheter om de utmaningar hon möter när hon försöker integrera sin religiösa övertygelse med sin sexualitet. Hon bär på en ambition om en framtida yrkesroll inom ett kristet samfund, men känner oro inför att komma ut som polyamorös och BDSM-utövare:

Jag är ju inte öppen med hur jag lever i mitt vardagsliv, och speciellt inte, jag är kristen och väldigt aktiv [i församlingen], min dröm är att bli [yrkesroll inom samfundet]. Man kan inte säga att "Jag har flera partners", "Jag ligger runt på klubbar", "Jag praktiserar BDSM" och "Det här är en person som är min livspartner, men jag ligger inte med henne och jag vill inte gifta mig med henne – hon är också en hon". Det blir lite som ett för långt paket, och det är också ett paket som det inte alltid finns adekvata ord för, och om det finns det så är det ord som man måste förklara ändå, för ingen har hört dem. (Rakel, 23 år)

I både Asims och Rakels fall framträder okunskap och fördomar gentemot hbtq-personer. För Rakel innebär det dessutom en brist på etablerade begrepp för att kunna diskutera sin identitet och livsstil inom hennes religiösa gemenskap. Även om homo- och bisexualitet i stor utsträckning är accepterat inom en del kristna församlingar, är former av relationsskapande utanför den monogama normen samt sexualitet uttryckt genom BDSM betydligt mindre diskuterade och accepterade (Carlström 2020).

Trots skillnader i deras upplevelser delar intervjupersonerna en gemensam erfarenhet av att ständigt behöva navigera i förhållande till heteronormativa förväntningar (se även Santinele Martino 2017). De strävar på olika sätt efter att motstå omgivningens preferens för en acceptabel och normativ sexualitet, inklusive att vara sexuellt aktiv. Deras kamp liknar i vissa avseenden den som hbtq-personer utan normbrytande funktionalitet upplever, men när intersektionen med funktionsmaktordningen tillkommer uppstår specifika förutsättningar som kan försvåra situationen på olika sätt. Dessa svårigheter kan bero på deras funktionalitet eller andra sociala positioneringar såsom religiositet. De intersektionella kategoriernas betydelse i hur förtryck upplevs är därför individuella och kontextuellt specifika. Funktionalitet som

intersektionell analyskategori behöver således fördjupas ytterligare för att få en förståelse för den specifika normbrytande funktionalitetens (o)betydelse i varje fall. På liknande sätt behöver kategorin sexualitet utforskas utifrån dess innebörd för varje person.

Kvinnors erfarenheter av våld i nära relationer

Till skillnad från för bara ett drygt decennium sedan (Malmberg 2014) är det idag mer välkänt att personer med normbrytande funktionalitet löper högre risk att drabbas av våld och sexuella övergrepp än befolkningen i övrigt, ofta på grund av exploatering av deras normbrytande funktionalitet (Myndigheten för delaktighet 2023; Svedin med flera 2023). Exempelvis kan detta innebära svårigheter att ta sig från en plats där en förövare har gömt ens hjälpmedel, isolering i hemmet av en partner eller personal som en är beroende av, samt bristande tro på ens berättelse på grund av ens kommunikationssätt (Plummer och Findley 2012; Moser Hällen 2021). Det är därför inte överraskande att även en del av mina intervjupersoner berättar att de är försiktigare när de dejtar, medvetna om att risken för våld och övergrepp är högre för dem, även om de själva inte har varit utsatta för sådana erfarenheter.

Cassandra och Pernilla är två unga kvinnor med intellektuellt normbrytande funktionalitet och psykisk ohälsa. Trots att de bor i olika delar av landet och har olika livssituationer, delar de många likheter i sina berättelser om sexuella övergrepp och trakasserier. När jag under intervjun frågar Cassandra om hennes erfarenheter av och tankar kring dejting berättar hon följande:

Jag har inte varit inne på någon dejtingsida eller så eftersom jag vet att det finns jättemånga äckliga människor som är ute efter att tafs och sådär liksom. Det är egentligen en av mina största fobier faktiskt. Så nej, jag vill helst undvika det.
(Cassandra, 25 år)

Cassandra berättar vidare att hon utsatts för en våldtäkt såväl som sexuella trakasserier av olika män, vilket hon fortfarande bearbetar i terapi. Även Pernilla delar med sig av sin erfarenhet av att ha blivit våldtagen av en ung man hon träffade på en dejtingsida. Denna händelse har påverkat henne djupt och har lett till att hon inte längre känner sig trygg med att kommunicera med människor via internet. Både Pernilla och Cassandra har arbetat under flera år med att återhämta sig från sina traumatiska upplevelser, vilka har haft betydande inverkan på deras självkänsla och sexuella hälsa.

Tidigare forskning har lyft fram svårigheterna för kvinnor med intellektuellt normbrytande funktionalitet att känna igen våld och kränkningar samt att få

tillgång till adekvat stöd (till exempel Eastgate med flera 2011; Starke med flera 2022). I fallet med Pernilla och Cassandra har dock både de själva och deras omgivning bidragit till en ökad förståelse och tillgång till stöd, genom föräldrar och professionella i deras nätverk. Det är därför viktigt att inte generalisera när det gäller funktionalitet för att inte förbise individuella erfarenheter och förutsättningar för stöd. Pernilla och Cassandra uttrycker, trots att de har mer negativa erfarenheter i bagaget än många andra, en stark framtidstro i sina intervjuer. Denna positiva inställning är till stor del tack vare det stöd de fått från sina respektive familjer, genom engagemang i funktionsrättsrörelsen och från professionella inom vård och omsorg.

Lena, vars normbrytande funktionalitet bland annat berör synen, är ytterligare en intervjuperson som har upplevt negativa erfarenheter av dejting. Hon har blivit utsatt för upprepade trakasserier på dejtingsidor och blivit bedragen av en man hon träffade på internet, en händelse som dramatiskt påverkade hennes liv. Dessa traumatiska erfarenheter ledde till att det dröjde flera år innan Lena vågade börja dejta igen:

Men sen kom ju de här sidorna som man började betala för, Match och Mötesplatsen och så vidare. Och då tänkte jag att "Ja, men det här kanske är mer seriöst". Och med hjälp av en vän gjorde jag en jätteseriös profil med bilder och sådär. Och i princip de enda svar som jag fick var "Varför blundar du på korten?". "Jag vill se dina ögon", "Ta en bild med öppna ögon". Eller "Vågar du inte titta in i kameran din feta hora?". Alltså, det är helt galet, så mycket hat. Så otroligt mycket hat. (...) Det var någon som sa "Man kan inte vara tillsammans med en blind kvinna. Det är omöjligt". (Lena, 30 år)

De trakasserier och hatiska kommentarer som Lena berättar om är tyvärr inte isolerade incidenter utan har dokumenterats i flera forskningsstudier (Miron med flera 2022). Efter att ha förlorat hoppet om dejting under en lång tid av sitt liv träffade Lena sin nuvarande partner genom en förening. Under intervjun framhåller hon att även om det initialt var skrämmande med tanke på hennes tidigare negativa erfarenheter, så gav det henne en känsla av trygghet att de först hade lärt känna varandra som vänner i föreningen. I Lenas berättelse är våldet och utsattheten av en annan art än Cassandras och Pernillas, men effekterna på självkänsla och psykiska hälsa har varit likartade (se även Shah med flera 2016).

Thelma, en 49-årig kvinna med fysiskt normbrytande funktionalitet, berättar att hon i en tidigare samborelation utsattes för omfattande sexuella övergrepp: "Jag kunde bara ligga där och han kunde göra vad som helst med mig. Så han gjorde det nattetid när vi inte hade assistenter. Så det var ingen som trodde på

mig heller”. Thelma förklarar att hennes sambo var mycket omtyckt av hennes föräldrar samt av hennes egna och sambons assistenter, vilket gjorde det svårt för dem att föreställa sig att han skulle kunna skada henne på det sätt som hon försökte berätta om. Denna typ av situation är vanligt förekommande inom våld i nära relationer generellt sett, men i detta fall förstärks den av Thelmas normbrytande funktionalitet vilket ökar hennes sårbarhet, på ett liknande sätt som i Lenas fall (se även Malmberg 2014).

Förutom de fysiska övergreppen utsattes Thelma även för psykisk misshandel, vilket fördröjde hennes förmåga att lämna relationen. När hon beskriver sin nuvarande upplevelse av sexuell hälsa säger hon att sex inte längre intresserar henne; det har blivit för starkt förknippat med trauma, och hon fortsätter att kämpa för att få tillgång till stöd som uppfyller hennes tillgänglighetsbehov. Ett konkret hinder är att den lokala kvinnojouren i hennes mindre stad inte är fysiskt tillgänglig för personer som använder rullstol eller personlig assistans. I detta avseende finns en viktig skillnad jämfört med Cassandra och Pernilla, som inte har samma fysiska tillgänglighetsbehov. Thelmas ålder kan också vara en delförklaring till att hon, när övergreppen skedde för omkring 20 år sedan, bemöttes med större okunskap än vad som idag kan förväntas av yrkesverksamma.

Att det endast är kvinnor som har berättat om erfarenheter av våld i nära relation återspeglas även i statistiken, där kvinnor är mer utsatta jämfört med både kvinnor utan normbrytande funktionalitet och män med normbrytande funktionalitet (Myndigheten för delaktighet 2023). Detta visar hur sårbarheten för våld kan förstärkas av samverkande faktorer (Shah med flera 2016; Moser Hällen 2021). Samtidigt visar exemplen att förtryck utifrån kön och funktionalitet inte alltid behöver vara direkt, som att bli utsatt för våld, utan även indirekt och strukturell, vilket kan leda till rädsla och förändrat (begränsat) beteende eller att inte få tillgång till samhällets stödssystem på lika villkor (se även Bylund 2022). Normbrytande funktionalitet som kategori kan alltså förstärka redan existerande könsbaserad utsatthet, inklusive på grund av exempelvis stödbehov som för Thelma. Men beroende på individuella och kontextuella omständigheter, som i fallet med Cassandra och Pernilla, som i egenskap av unga kvinnor med intellektuellt normbrytande funktionalitet har ett starkt stödssystem omkring sig – kan utsattheten även mildras.

Mäns reflektioner kring sexuella tjänster

Sexuella tjänster togs inte upp som en specifik fråga under intervjuerna, men vissa av männen diskuterade ändå sina tankar om och erfarenheter av detta. Deras resonemang kopplades då till mina frågor som berörde exempelvis kunskap om sexualitet eller behov av information och stöd. Sexuella tjänster är

ett kontroversiellt ämne i Sverige då köp av sexuella tjänster är förbjudet, och männen berör också frågan med hänsyn till detta. Internationellt sett finns emellertid en mångfald av kommersiella sexuella tjänster som riktar sig till personer med olika typer av normbrytande funktionalitet (Wotton 2021; Kulick och Rydström 2022).

För William, vars liv drastiskt förändrades i tidiga tjugårsåldern efter en olycka som resulterade i fysiskt normbrytande funktionalitet och efterföljande depression, var beslutet att köpa sexuella tjänster ett sätt att få uppleva närhet i en tuff livssituation. Han valde att använda de försäkringspengar han fick efter olyckan för detta ändamål och förklarar sitt beslut på följande sätt:

Jag trodde liksom inte det var möjligt att hitta kärleken igen. Så jag har betalat för det. Men ingen av gångerna har jag legat med en tjej, för jag har haft kateter insatt hela tiden. Jag har bara betalat för att mysa, närhet liksom. ... Men sammanlagt kanske jag har lagt 40 tusen på det. Just prostitution. Bara för att få mysa. För i och med att jag i det läget absolut inte hade kommit någonvart när det gäller sexbiten. Den enda njutningen jag visste om, det var närhet. För då fick jag de själsliga njutningarna också. Men det visar ju också bara att, jag var beredd att ta det så långt bara för att få vara nära någon. Och det för mig var bättre än sex. Det där, det var sex för mig just då. (William, 27 år)

Tidigare forskning visar liknande motiv för män med normbrytande funktionalitet att köpa sexuella tjänster (Liddiard 2018). Längtan efter intimitet, kombinerad med osäkerhet och rädsla för hur ens framtida sexliv kommer att gestalta sig, utgör de främsta drivkrafterna. Samtidigt visar forskningen på variation, där inte alla män är intresserade av eller har upplevt det som en positiv eller givande erfarenhet, exempelvis på grund av att det inte handlar om en ömsesidig och långsiktig relation (Abbott med flera 2019).

En annan aspekt tas upp av Joakim, en 45-årig man med neurodiversitet. Han överväger att köpa sexuella tjänster för att genomföra sin sexdebut och därigenom kunna känna sig mer avslappnad i relationer med kvinnor. Joakim reflekterar över att kvinnor förväntar sig att möta en man med större sexuell erfarenhet. Trots detta upplever han att denna lösning inte är moraliskt hållbar:

Jag har kompisar som har varit på mig tidigare när de har sett att jag har varit deprimerad. Att ”ska vi inte åka i väg till öststaterna så att jag blir av med det [sexdebuten]”. Men samtidigt så känner jag att... Jag vet inte om jag skulle bli lyckligare av att åka och göra det, för jag vet inte om jag skulle kunna stå för det för mig själv heller. Att ”Jaha, du är så desperat (...)”, eller någonting sånt. Och jag

vet inte om jag skulle mår bättre av det heller faktiskt. Men däremot för att kunna känna mig mer avslappnad... (Joakim, 45 år)

Uppfattningen att sexdebuten bör ske under ungdomsåren eller åtminstone i tidig vuxen ålder utgör i detta fall en norm och ett ideal som skapar betydande osäkerhet hos Joakim, så pass att han har övervägt att gå emot sina moraliska övertygelser. Hans vänner har inte underlättat situationen genom att uppmuntra honom i detta avseende, vilket visar på den starka normen bland män. Detta fenomen återspeglas även i tidigare forskning om män med normbrytande sexualitet och deras syn på sexuella tjänster (Liddiard 2018; Bahner 2020). Joakims resonemang kan också tolkas utifrån perspektiv på det normativa livsloppet, vilket handlar om att uppnå vissa milstolpar vid specifika tidpunkter i livet. Personer med normbrytande funktionalitet kan av olika anledningar ha svårare att leva upp till dessa förväntningar (Kafer 2013; Bylund 2022).

Andra intervjupersoner argumenterar att oavsett bakgrund symboliserar behovet av att personer med normbrytande funktionalitet köper sexuella tjänster en bekräftelse på att deras sexualitet inte överensstämmer med normen. Christian reflekterar särskilt över specialiserade tjänster som riktar sig till personer med normbrytande funktionalitet:

Jag tror bara det blir värre om man gör så. Det blir ännu större. För om en människa blir intresserad av en som bryter mot funktionsfördomen, då blir det ännu större steg att visa upp sin kärlek för den personen. För då blir det såhär, om man tar det steget, i Kanada då har man tillgång till sexsamariter. Såhär "Varför ska du ligga med nån?", "De ligger ju med prostituerade", liksom, så "Varför ska du?", "Du behöver ju inte ligga med någon, de får ju det av staten". (Christian, 38 år)

Liknande reflektioner återfinns i tidigare studier från länder där sexköp är lagligt, där män med normbrytande funktionalitet uttrycker en preferens för att få ta del av ordinarie utbud på samma villkor som andra, snarare än att segregeras ytterligare genom speciallösningar med tjänster som riktar sig specifikt till personer med normbrytande funktionalitet och som därmed riskerar att befästa deras utanförskap (Bahner 2020; Wotton 2021).

De intervjuade männen upplever att de inte kan leva upp till förväntningarna som ställs på dem och uttrycker olika funderingar kring, eller erfarenheter, av sexuella tjänster. För dem handlar detta inte om att utöva dominans över kvinnor i underordnade positioner, utan snarare om att försöka uppnå ideal kopplade till vuxenhet och manlighet (Liddiard 2018; Abbott med flera 2019). I den föreställningen ingår som tidigare nämnts att göra sin sexdebut i en

'rimlig' ålder, att lära känna sin kropp och sexualitet, och att skaffa sig sexuella erfarenheter som uppfattas som nödvändiga på dejtingmarknaden (Sanders 2006; Kulick och Rydström 2022). I denna strävan – som delvis bottnar i deras marginalisering som män med normbrytande funktionalitet – riskerar de dock att själva reproducera könsbaserat förtryck, särskilt med tanke på den utsatta position som många kvinnor har inom sexindustrin (i synnerhet vid resor till "öststaterna"). Det är emellertid viktigt att betona att det inte är den normbrytande funktionaliteten som innebär ett privilegium utan framför allt att de är män och i vissa fall relativt ekonomiskt resursstarka. Samtidigt kan deras erfarenhet av marginalisering användas för att legitimera handlingar som i sig reproducerar andra former av ojämlikhet. Detta illustrerar hur individer intersektionellt sett kan vara både marginaliserade och privilegierade, och både utsatta och utövande av förtryck, samtidigt (Shakespeare med flera 1996; Bahner 2020; Kulick och Rydström 2022).

Diskussion

Genom en cripistemologi synliggör analysen i denna artikel dels den stora variationen av sexuella erfarenheter bland personer med normbrytande funktionalitet, dels hur sexuell funktionsnormativitet samtidigt begränsar deras handlingsutrymmen och formerar vad som uppfattas som legitim sexualitet (McRuer 2006; Kafer 2013). Det är just i spänningsfältet mellan variation och begränsning som studiens analytiska bidrag ligger. Den intersektionella analysens användbarhet består i dess förmåga att djupgående undersöka de unika skärningspunkterna mellan olika sociala positioner (McCall 2005). Den intersektionella analysen visar att ett fördjupat, mer inkluderande perspektiv krävs för att kunna adressera de komplexa och ofta förbisedda behov som präglar deltagarnas sexuella livsvillkor (Collins och Bilge 2016; Bahner 2020, 2025; Bylund 2022).

I det första temat synliggörs hur deltagarna kämpar för att bli erkända som hbtq-personer, inte olikt hbtq-personer utan normbrytande funktionalitet. För Rakel och Asim är det inte heller deras funktionalitet som är det främsta hindret, utan snarare omgivningens tolkning av religiösa respektive kulturella övertygelser. Detta belyser en viktig aspekt: funktionalitet är inte nödvändigtvis central i en intersektionell analys som undersöker livsvillkoren för personer med normbrytande funktionalitet. Det handlar inte om att funktionaliteten är betydelselös generellt sett, men att det i just dessa situationer, relationer eller sammanhang finns annat som är mer betydelsebärande. Därför är det viktigt att inte använda intersektionalitet på ett slentrianmässigt sätt (Watermeyer och Swartz 2022).

Vidare visar exemplen från Dylan och Kim, som båda lever med neurodiversitet, att det finns skillnader även inom samma typ av normbrytande funktionalitet, i deras fall på grund av sexualiteten (se även Egner 2018). Crip-teorins fokus på den epistemologiska dimensionen (McRuer 2006) synliggör å ena sidan hur Kim uttrycker *disability pride* i relation till sin queer neurodiversitet, medan Dylan uttrycker behov av att särskilja sin funktionalitet från sin sexualitet. Mångfalden inom kategorin personer med normbrytande funktionalitet kräver således ett ifrågasättande av normer även inom ramen för en normkritisk intersektionell analys (Meekosha 2006; Collins och Bilge 2016).

Även i temat om våld i nära relationer framträder vikten av att analysera variationerna inom kategorin normbrytande funktionalitet, eftersom sättet som våldet tar sig uttryck kan bero på just dessa variationer (Plummer och Findley 2012). Samtidigt blir det tydligt att vissa grupper har haft lättare att få adekvat stöd än andra. Detta gäller exempelvis Cassandra och Pernilla; unga kvinnor med intellektuellt normbrytande funktionalitet som är vana vid att förlita sig på sina föräldrar och på personal. Thelma och Lena, med fysiskt respektive sensoriskt normbrytande funktionalitet, har i stället bemötts mer negativt av både familj och personal. Även om skillnaderna kan bero på flera faktorer, inklusive sådant som inte framkommit under intervjuerna, visar tidigare forskning att det finns mönster i bemötandet baserat på normbrytande funktionalitet, exempelvis att kvinnor med intellektuellt normbrytande funktionalitet ofta möts av lägre förväntningar på självständighet och högre förväntningar på sårbarhet, varför personer i deras omgivning kan tendera att bli överbeskyddande (Nario-Redmond 2020). Sådana förväntningar kan utgöra hinder för sexuellt utforskande, men i detta fall blev de en hjälp för Cassandra och Pernilla. Studien har således visat att det även finns positiva aspekter med att leva med en normbrytande funktionalitet och ha nära band till sina anhöriga (jämför McRuer 2006; Kafer 2013).

I männens resonemang om sexköp lyfts också den relationella och kontextuella komplexiteten fram, kopplat till frågor om social ojämlikhet för personer med normbrytande funktionalitet som en marginaliserad grupp (Collins och Bilge 2016; Abbott med flera 2019). Männen med erfarenhet av eller tankar om framtida sexköp uttrycker behov av intimitet, omsorg och social närhet, behov som de av olika anledningar inte har fått tillgodosedda. Det blir tydligt att de generella könsskillnaderna inom sexindustrin, där främst män köper sexuella tjänster av kvinnor, återfinns även bland personer med normbrytande funktionalitet (Liddiard 2018). Likaså speglar materialet könsskillnaderna när det gäller frågor om våldsutsatthet. Vissa av de intersektionella dimensionerna såsom kön är således mer beständiga medan andra, såsom sexuell orientering och typ av

normbrytande funktionalitet tycks mer föränderliga. Även om cripteorin gärna framhäver hur analysen av normbrytande funktionalitet kan utmana förgivettagna föreställningar om kön (McRuer 2006) visar detta material att det är lika viktigt att belysa hur de befästs i rådande strukturer.

Vidare är det viktigt att beakta att sexualitet inte är ett enhetligt fenomen utan består av flera dimensioner, exempelvis sexuell orientering, intimitet, våldsutsatthet, sexuell hälsa och möjligheten att erkännas som sexuellt subjekt. Dessa dimensioner får olika innebörd beroende på hur de korsas av funktionalitet, kön, sexualitet och andra sociala positioneringar. Genom ett cripteoretiskt perspektiv blir det tydligt att personer med normbrytande funktionalitet erfar sexualitet på många sinsemellan olika sätt, samtidigt som sexuell funktionsnormativitet skapar starkt begränsande villkor för hur denna sexualitet kan uttryckas och förstås (McRuer 2006; Gill 2015). Dessa insikter har bäring även på andra grupper vars sexualitet formas genom flera, sammanflätade maktordningar.

Slutligen vill jag uppmana till att feministiska forskare, oavsett vilken grupp de studerar, bidrar mer till kunskapen om (sexuell) funktionsnormativitet, exempelvis genom att inkludera funktionalitet i fler intersektionella analyser. Som Collins argumenterar:

Intersektionalitet är ett brett intellektuellt och politiskt samarbetsprojekt med många olika typer av sociala aktörer. Dess heterogenitet är inte en belastning, utan kan snarare vara en av dess största styrkor. (2019: 5; min översättning)

På samma sätt som queerteoretiker har synliggjort heteronormativitetens alla dimensioner och dess genomslag i både privata relationer och politiska strukturer, kan utforskandet av funktionalitet som social kategori avslöja de funktionsnormativa strukturers negativa inverkan på allas våra liv, oavsett funktionalitet.

Författarens tack

Tack till intervjupersonerna för att ni generöst delade med er av era tankar och erfarenheter. Utan ert engagemang hade denna studie inte varit möjlig.

Tack också till de anonyma granskarna för hjälpsam feedback på artikelmanuset.

Finansiering

Projektet som artikeln bygger på har finansierats av Forte – Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Norrbacka-Eugeniastiftelsen, samt Ottarfonden.

Referenser

- Abbott, David, Carpenter, John, Gibson, Barbara E., Hastie, Jon, Jepson, Marcus och Smith, Brett (2019) Disabled men with muscular dystrophy negotiate gender. *Disability & Society* 34(5): 683–703. <https://doi.org/10.1080/09687599.2019.1584093>.
- Apelmo, Elisabet och Alftberg, Åsa (2023) "Gör plats!" Om ableism, paternalism och konstruktionen av normbrytande funktionalitet. *Socialvetenskaplig tidskrift* 29(2): 131–150. <https://doi.org/10.3384/SVT.2022.29.2.4609>.
- Bahner, Julia (2020) *Sexual citizenship and disability – Understanding sexual support in policy, practice and theory*. London: Routledge.
- Bahner, Julia (2025) *Funktionshinder och sexualitet. Berättelser om lust, längtan och motstånd*. Malmö: Gleerups.
- Bahner, Julia och Lindroth, Malin (2025) Researchers with benefits? Methodological and ethical challenges and possibilities in sexuality research within marginalised populations. *International Journal of Qualitative Methods* 22. <https://doi.org/10.1177/16094069231171095>.
- Beese, Lilli Erin och Tasker, Fiona (2022) Toward an understanding of the experiences of Deaf gay men: an interpretative phenomenological analysis to an intersectional view. *Journal of Homosexuality* 69(14): 2412–2438. <https://doi.org/10.1080/00918369.2021.1940015>.
- Bertilsdotter Rosqvist, Hanna och Jackson-Perry, David (2020) Not doing it properly? (Re)producing and resisting knowledge through narratives of Autistic sexualities. *Sexuality and Disability* 39(2): 327–344. <https://doi.org/10.1007/s11195-020-09624-5>.
- Bylund, Christine (2022) *Anakrona livsvillkor: en studie av funktionalitet, möjligheter och begär i den föränderliga svenska välfärdsstaten*. Avhandling. Umeå: Institutionen för kultur- och medievetenskaper, Umeå universitet.
- Carlström, Charlotta (2020) "God's word does not change as trends do" – Contemporary discourses on homosexuality in Swedish Christianity. *Theology & Sexuality* 26(1): 28–44.
- Collins, Patricia Hill (2019) *Intersectionality as critical social theory*. Durham: Duke University Press.
- Collins, Patricia Hill och Bilge, Sirma (2016) *Intersectionality*. Cambridge: Polity Press.
- Cuthbert, Karen (2021) Disability and asexuality? Shuttleworth, Russel och Mona, Linda R. (red) *Routledge handbook of disability and sexuality*. London och New York: Routledge.
- Davis, Kathy och Lutz, Helma (2023) Intersectionality as critical method: asking the other question. Davis, Kathy och Lutz, Helma (red) *The Routledge international handbook of intersectionality studies*. Abingdon: Routledge.
- Eastgate, Gillian, Van Driel, Mieke L, Lennox, Nicholas och Scheermeyer, Elly (2011) Women with intellectual disabilities: a study of sexuality, sexual abuse and protection skills. *Australian Family Physician* 40(4): 226–230. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21597535/>.
- Egner, Justine E. (2018) "The Disability Rights community was never mine": neuroqueer disidentification. *Gender & Society* 33(1): 123–147. <https://doi.org/10.1177/0891243218803284>.
- Gill, Michael (2015) *Already doing it: intellectual disability and sexual agency*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Hirschmann, Nancy J. (2012) Disability as a new frontier for feminist intersectionality research. *Politics & Gender* 8(03): 396–405. <https://doi.org/10.1017/s1743923x12000384>.

Ingram, Angela K. (2021) Understanding the lived experiences of youth with disabilities. Shuttleworth, Russel och Mona, Linda R. (red) *Routledge handbook of disability and sexuality*. London och New York: Routledge.

Kafer, Alison (2013) *Feminist, queer, crip*. Bloomington: Indiana University Press.

Kimball, Ezekiel, Vaccaro, Annemarie, Tissi-Gassoway, Nina, Bobot, S. Denny, Newman, Barbara M., Moore, Adam och Troiano, Peter F. (2018) Gender, sexuality & (dis)ability: queer perspectives on the experiences of students with disabilities. *Disability Studies Quarterly* 38(2). <https://doi.org/10.18061/dsq.v38i2.5937>.

Liddiard, Kirsty (2018) *The intimate lives of disabled people*. London: Routledge.

Malmberg, Denise (2012) "To be cocky is to challenge norms". The impact of bodynormativity on bodily and sexual attraction in relation to being a cripple. *Lambda Nordica* 17(1-2): 194-216. <https://www.lambdanordica.org/index.php/lambdanordica/article/view/337>.

Malmberg, Denise (2014) "Jag gör henne bara en tjänst" – Betydelsen av kroppsnormativitet i förståelsen av kön, kroppslighet och sexualitet vid våld mot kvinnor med funktionshinder. *Tidskrift för genusvetenskap* 35(4): 76-99. <https://doi.org/10.55870/tgv.v35i4.3256>.

McCall, Leslie (2005) The complexity of intersectionality. *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 30:3: 1771-1800. <https://doi.org/10.1086/426800>.

McRuer, Robert (2006) *Crip theory. Cultural signs of queerness and disability*. New York: New York University Press.

Meekosha, Helen (2006) What the hell are you? An intercategory analysis of race, ethnicity, gender and disability in the Australian body politic. *Scandinavian Journal of Disability Research* 8(2-3): 161-176. <https://doi.org/10.1080/15017410600831309>.

Mery Karlsson, Mikael (2020) "Gå eller rulla – alla vill knulla!". *Funktionsrättsaktivism i nyliberala landskap*. Lund: Arkiv.

Mery Karlsson, Mikael och Rydström, Jens (2023) Crip theory: a useful tool for social analysis. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 31(4): 395-410. <https://doi.org/10.1080/08038740.2023.2179108>.

Miron, Mirabelle, Goulet, Katia, Auger, Louis-Pierre, Robillard, Chantal, Dumas, Catherine, Rochon, François och Kairy, Dahlia (2022) Online dating for people with disabilities: a scoping review. *Sexuality and Disability* 41(1): 31-61. <https://doi.org/10.1007/s11195-022-09771-x>.

Moser Hällen, Linn (2021) Våld mot personer med funktionsnedsättning. Moser Hällen, Linn (red) *Intersektionella perspektiv på våld i nära relationer*. Stockholm: Liber.

Myndigheten för delaktighet (2023) *Våld mot personer med funktionsnedsättning. Om utsatthet och förekomst av våld*. Stockholm: Myndigheten för delaktighet.

Nario-Redmond, Michelle R. (2020) *Ableism: the causes and consequences of disability prejudice*. Hoboken: Wiley Blackwell.

Penwell Barnett, Jessica (2014) *Sexual citizenship on the autism spectrum*. Avhandling. Windsor: Institutionen för sociologi, antropologi och kriminologi, University of Windsor.

Pieri, Mara (2023) *LGBTQ+ people with chronic illness: chroniqueers in Southern Europe*. Cham: Palgrave Macmillan.

Plummer, Sara-Beth och Findley, Patricia A. (2012) Women with disabilities' experience with physical and sexual abuse. *Trauma, Violence, & Abuse* 13(1): 15-29. <https://doi.org/10.1177/1524838011426014>.

RFSU och Funktionsrätt Sverige (2021) *Bilaga 1 Grafrapport*. Stockholm: RFSU och Funktionsrätt Sverige.

Sanders, Teela (2006) Female sex workers as health educators with men who buy sex: utilising narratives of rationalisations. *Social Science & Medicine* 62(10): 2434–2444. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2005.10.033>.

Santinele Martino, Alan (2017) Crippling sexualities: an analytic review of theoretical and empirical writing on the intersection of disabilities and sexualities. *Sociology Compass* 11(5): e12471. <https://doi.org/10.1111/soc4.12471>.

Shah, Sonali, Tsitsou, Lito och Woodin, Sarah (2016) Hidden voices: disabled women's experiences of violence and support over the life course. *Violence Against Women* 22(10): 1189–210. <https://doi.org/10.1177/1077801215622577>.

Shakespeare, Tom, Gillespie-Sells, Kath och Davies, Dominic (1996) *The sexual politics of disability: untold desires*. London: Casell.

Starke, Mikaela, Larsson, Anneli och Punzi, Elisabeth (2022) *Våldsutsatthet för personer med intellektuella funktionsnedsättningar*. Göteborg: Göteborgs universitet.

Svedin, Carl-Göran, Landberg, Åsa och Jonsson, Linda (2023) *Mer utsatta än andra – om våld och övergrepp mot barn med funktionsnedsättningar. En fördjupning från studien "Unga, sex och internet efter #metoo"*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Watermeyer, Brian och Swartz, Leslie (2022) Disability and the problem of lazy intersectionality. *Disability & Society* 38(2): 362–366. <https://doi.org/10.1080/09687599.2022.2130177>.

Wotton, Rachel (2021) Paid sexual services for people with disability: exploring the range of modalities offered throughout the world. Shuttleworth, Russel och Mona, Linda R. (red) *Routledge handbook of disability and sexuality*. London och New York: Routledge.

Nyckelord

Funktionshinder, intersektionalitet, cripteori, sexualitet, ableism

Julia Bahner

Socialhögskolan

Lunds universitet

E-post: julia.bahner@soch.lu.se